

Contents

3º paso: análise previa.	1
Táboas	2
Gráficos	5
Calculos de parámetros estatísticos	23

3º paso: análise previa.

Unha vez preparadas as variables tocaría comezar coa súa organización e presentación, mediante táboas e gráficas.

Para iniciar o coñecemento dos nosos datos podemos usar a función `summary()`. É unha función xenérica, que cando se aplica a un obxecto proporciona unha síntese das súas características, adaptándose ao tipo de obxecto.

Aplicada a un vector numérico produce *media aritmética, mediana, cuartís, máximo e mínimo*:

```
summary(leite)
```

```
##      Min. 1st Qu.  Median    Mean 3rd Qu.    Max.
##      1.51   84.20  196.60  221.80  281.60  801.10
```

En cambio se o aplicamos a un `data.frame` obtense a mesma análise para cada columna numérica do `data.frame` e unha táboa resumida para os factores (ou vectores de caracteres)

```
summary(gastan)
```

```
##  leite.enteiro      leite.non      NUMERO      CCAA      TAMAMU
##  Min.   : 0.000    Min.   : 0.0000    Min.   : 298    12      :42    1:32
##  1st Qu.: 0.000    1st Qu.: 0.0235    1st Qu.: 4674    1       : 5    2:12
##  Median : 6.865    Median : 88.4759    Median :10290   13      : 5    3:10
##  Mean   : 79.194    Mean   :142.6323    Mean   :10031    2       : 4    4: 8
##  3rd Qu.:109.969    3rd Qu.:202.0846    3rd Qu.:14667    9       : 4    5:23
##  Max.   :550.375    Max.   :786.3917    Max.   :21821   14      : 4
##                                     (Other):21
##      FACTOR      NMIEMB      NMIEM7      NMIEM8
##  Min.   : 179.4    Min.   :1.000    Min.   :0.00000    Min.   :0.0000
##  1st Qu.: 480.6    1st Qu.:2.000    1st Qu.:0.00000    1st Qu.:0.0000
##  Median : 637.2    Median :2.000    Median :0.00000    Median :0.0000
##  Mean   : 733.2    Mean   :2.659    Mean   :0.09412    Mean   :0.3059
##  3rd Qu.: 862.5    3rd Qu.:4.000    3rd Qu.:0.00000    3rd Qu.:0.0000
##  Max.   :2030.8    Max.   :6.000    Max.   :1.00000    Max.   :2.0000
##
##      NUMESTU      UC1      TIPHOGAR8      EDADSP      SEXOSP
##  Min.   :0.0000    Min.   :10.00    1:30      Min.   :24.00    1:61
##  1st Qu.:0.0000    1st Qu.:17.00    2:12      1st Qu.:48.00    6:24
##  Median :0.0000    Median :17.00    3:16      Median :58.00
##  Mean   :0.1765    Mean   :20.91    4:27      Mean   :59.34
```

```
## 3rd Qu.:0.0000 3rd Qu.:27.00 3rd Qu.:72.00
## Max. :3.0000 Max. :45.00 Max. :85.00
##
## IMPEXAC GASTMON
## Min. : 0 Min. : 2549
## 1st Qu.: 14112 1st Qu.: 10896
## Median : 19200 Median : 18674
## Mean : 24068 Mean : 23217
## 3rd Qu.: 30096 3rd Qu.: 29263
## Max. :117396 Max. :116694
##
```

Táboas

Emprégase o comando `table()`:

```
table(gastan$CCAA)
```

```
##
## 1 2 3 4 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17
## 5 4 2 1 3 1 2 4 1 3 42 5 4 4 3 1
```

```
table(lugar)
```

```
## lugar
## gal outro
## 42 43
```

Pódese mellorar un pouco a presentación modificando os nomes dos valores das táboas, por exemplo:

```
ccaa=list("And","Ara","Ast","Bal","Cnt","CyL","CLM","Cat",
          "Val","Ext","Gal","Mad","Mur","Nav","Eus","Rio")
#Non hai ningún datos de canarias,por iso non incluín "Can")

taboa=table(gastan$CCAA)#a táboa pode gardarse coma calquera obxecto
dimnames(taboa)[[1]]=ccaa
taboa
```

```
##
## And Ara Ast Bal Cnt CyL CLM Cat Val Ext Gal Mad Mur Nav Eus Rio
## 5 4 2 1 3 1 2 4 1 3 42 5 4 4 3 1
```

```
#Sería máis simple cambiar os números polos nomes dentro do factor
#e facer a taboa despois
```

Táboas de frecuencias relativas obtéñense usando `prop.table()` aplicado a unha táboa

```
taboa=table(gastan$TAMAMU)#a táboa pode gardarse coma calquera obxecto,
#así pode manipularse máis tarde

taboa
```

```
##
## 1 2 3 4 5
## 32 12 10 8 23
```

```
prop.table(taboa)
```

```
##
##      1      2      3      4      5
## 0.37647059 0.14117647 0.11764706 0.09411765 0.27058824
```

```
#Podemos multiplicar po 100 e redondear a 2 decimais
round(100*prop.table(taboa),2)
```

```
##
##      1      2      3      4      5
## 37.65 14.12 11.76  9.41 27.06
```

Frecuencias acumuladas usando *sumcum()*

```
cumsum(taboa)
```

```
## 1 2 3 4 5
## 32 44 54 62 85
```

```
cumsum(prop.table(taboa))
```

```
##      1      2      3      4      5
## 0.3764706 0.5176471 0.6352941 0.7294118 1.0000000
```

Táboas bidimensionais

A función *table()* úsase tamén para 2 variables

```
table(gastan$SEXOSP,gastan$TIPHOGAR8)
```

```
##
##      1  2  3  4
## 1 21  8 13 19
## 6  9  4  3  8
```

```
taboa2=table(gastan$SEXOSP,gastan$TIPHOGAR8) #tamén é cómodo gardala
#para seguir traballando con ela
```

As taboas de frecuencias relativas poden facerse con respecto ao total, ou con respecto a cada unha das variables:

```
prop.table(taboa2) #frecuencias relativas totais
```

```
##
##           1           2           3           4
##  1 0.24705882 0.09411765 0.15294118 0.22352941
##  6 0.10588235 0.04705882 0.03529412 0.09411765
```

```
prop.table(taboa2,1) #frecuencias relativas por filas
```

```
##
##           1           2           3           4
##  1 0.3442623 0.1311475 0.2131148 0.3114754
##  6 0.3750000 0.1666667 0.1250000 0.3333333
```

```
prop.table(taboa2,2) #frecuencias relativas por columnas
```

```
##
##           1           2           3           4
##  1 0.7000000 0.6666667 0.8125000 0.7037037
##  6 0.3000000 0.3333333 0.1875000 0.2962963
```

Táboas agrupadas en intervalos

Non existe unha función directa para obtelas, pero poden facerse combinando varios comandos.

```
#Averiguar máximo e mínimo da variable
summary(leite)
```

```
##   Min. 1st Qu.  Median    Mean 3rd Qu.    Max.
##  1.51  84.20  196.60  221.80  281.60  801.10
```

```
#crear un factor indicando a que intervalo pertence cada elemento da variable
intervalos=cut(leite, breaks=c(0,10,25,50,75,100,200,500,1000,4000),
              labels = c("0-10", "10-25", "25-50", "50-75", "75-100", "100-200",
                        "200-500", "500-1000", "1000-4000"))
table(intervalos)
```

```
## intervalos
##   0-10   10-25   25-50   50-75   75-100   100-200   200-500
##     5     4     4     5     9     17     33
## 500-1000 1000-4000
##     8     0
```

Gráficos

No que segue imos presentar os gráficos máis habituais na Estatística básica, presentes dentro do sistema base de gráficos de R.

Unha característica deste sistema é que produce os gráficos moi pouco elaborados, deixando moitos aspectos para a persoalización mediante parámetros.

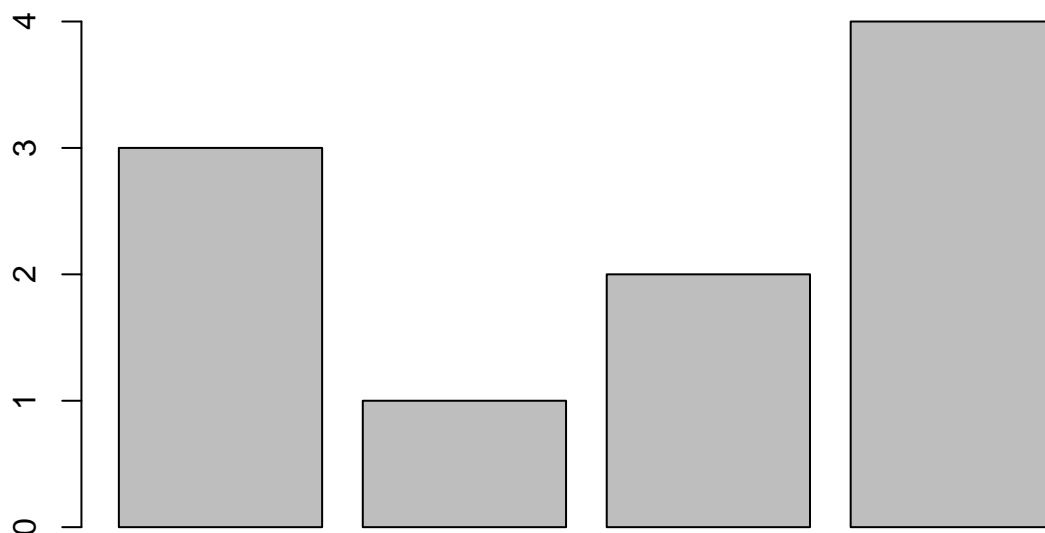
Os comandos que producen as gráficos do sistema base poden aplicarse nalgúns casos a táboas (ou frecuencias de valores), maiormente aqueles que representan variables discretas, ou directamente ao conxunto total dos datos (maiormente os que representan variables continuas)

Diagrama de barras

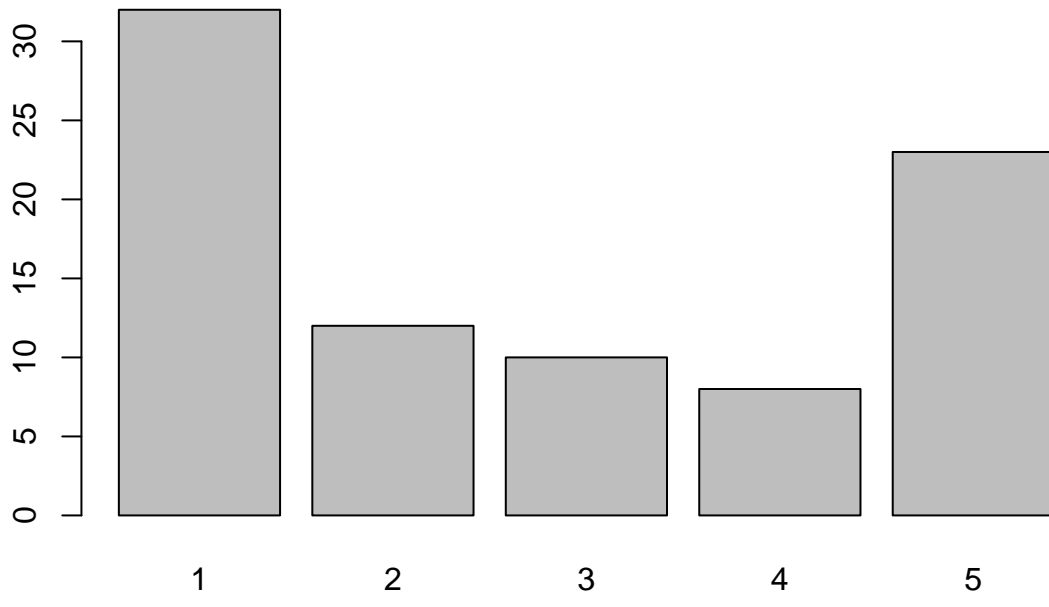
```
barplot(taboa)
```

Esta función **aplicase** a un vector de frecuencias ou directamente **a táboas**:

```
barplot(c(3,1,2,4)) #Un vector con 4 frecuencias
```



```
barplot(table(gastan$TAMAMU)) #Feito a partir dunha táboa dunha variable
```

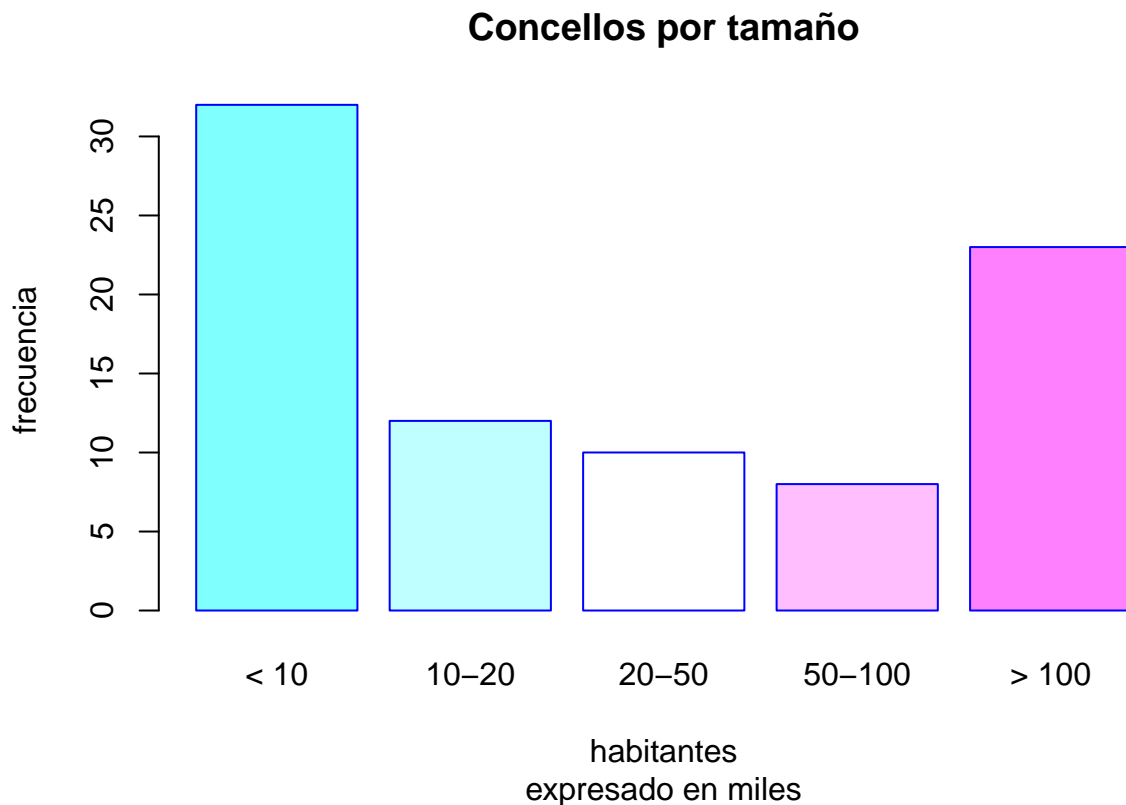

Algúns dos parámetros que modifican este comando:

- `space=c(0.2,0.8)` Espazo entre as barras e entre os grupos de barras
- `names.arg=c("< 10", "10-20", "20-50", "50-100", "> 100")` Nomes para as barras
- `col=c("blue", "red")` Cor das barras
- `border="black"` Cor do bordo das barras
- `main=c("Concellos por tamaño")` Título da gráfica
- `sub="expresado en miles"` Subtítulo para a gráfica
- `xlab="habitantes"` texto para o eixe X
- `ylab="frecuencia"` texto para o eixe Y
- `xlim=c(0,8)` límites para o eixe X
- `ylim=c(0,1400)` límites para o eixe Y

Estes parámetros producen a gráfica seguinte:

```
barplot(table(gastan$TAMAMU), space=c(0.2,0.8),
         names.arg=c("< 10", "10-20", "20-50", "50-100", "> 100"),
         col=cm.colors(5),border="blue",main=c("Concellos por tamaño"),
         sub="expresado en miles",xlab="habitantes",
         ylab="frecuencia")
```


As cores en R

As cores en R indicanse mediante un obxecto que conteña os números correspondentes ou os seus nomes (a lista de nomes podedes vela co comando `colors()`, e nomes, números e cor correspondente aquí: <http://research.stowers-institute.org/efg/R/Color/Chart/index.htm>).

Ademais cas cores que poidamos especificar nun vector, existen agrupacións de cores xa predeterminadas que se denominan paletas.

Por exemplo na gráfica anterior usouse a paleta `cm.colors()`. Outras paletas posibles son `rainbow()`, `heat.colors()`, `terrain.colors()`, `topo.colors()`.

Incluir unha lenda explicativa

Faise coa función `legend()`, na que se debe indicar:

- A posición na que se sitúa, que poden ser dous vectores X e Y, ou unha etiqueta: `opleft`, `bottomright`, `bottom`, `bottomleft`, `left`, `opleft`, `top`, `topright`, `right`, `center`
- `legend`, un parámetro dentro da función `legend()` que indica os textos que aparecen na lenda
- `fill`, as cores que se representan na gráfica e que deben coincidir con esta

Exemplo de diagrama de barras con lenda:

En ocasións é necesario manipular o rango do eixe X ou do Y (parámetros *xlim* ou *ylim*), para que a lenda non se superpoña encima da propia gráfica

```
barplot(table(gastan$TAMAMU), space=c(0.2,0.8),
         col=cm.colors(5),border="blue",main=c("Concellos por tamaño"),
         sub="expresado en miles",xlab="habitantes",
         ylab="frecuencia",xlim=c(1,8))

legend("right",legend=c("< 10", "10-20", "20-50", "50-100", "> 100"),
       fill=cm.colors(5) )
```

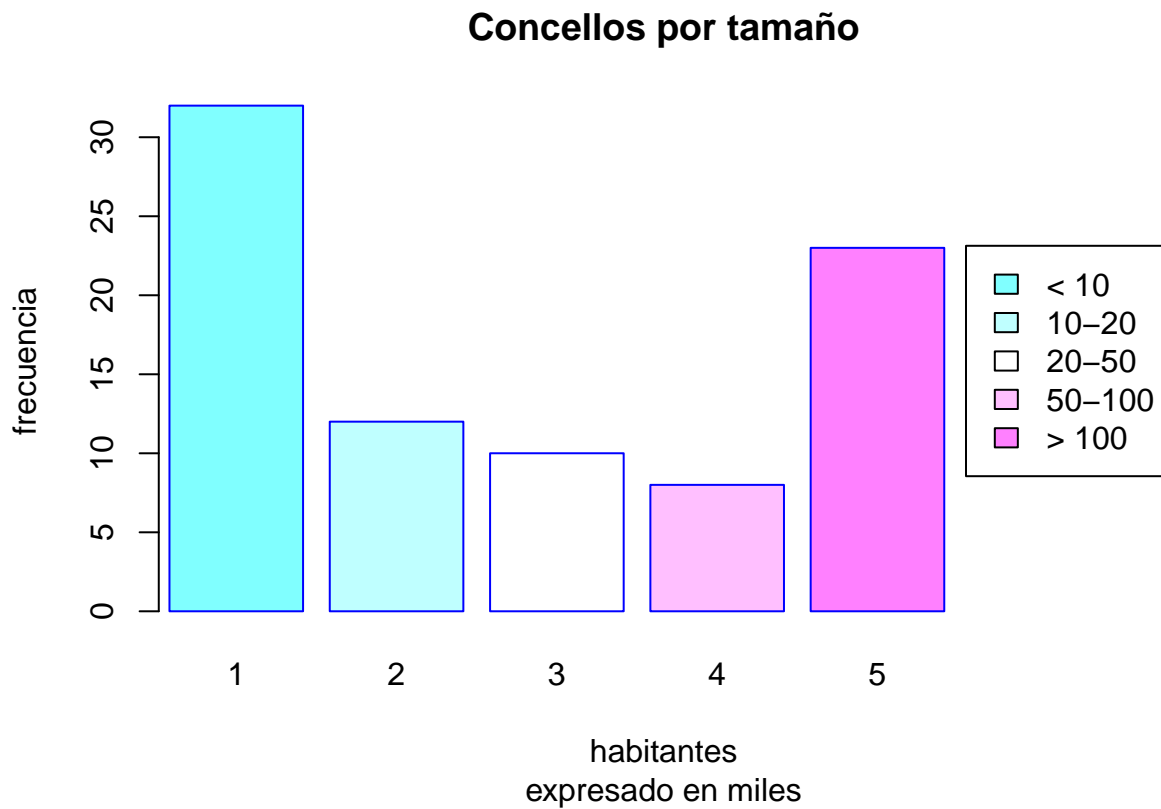
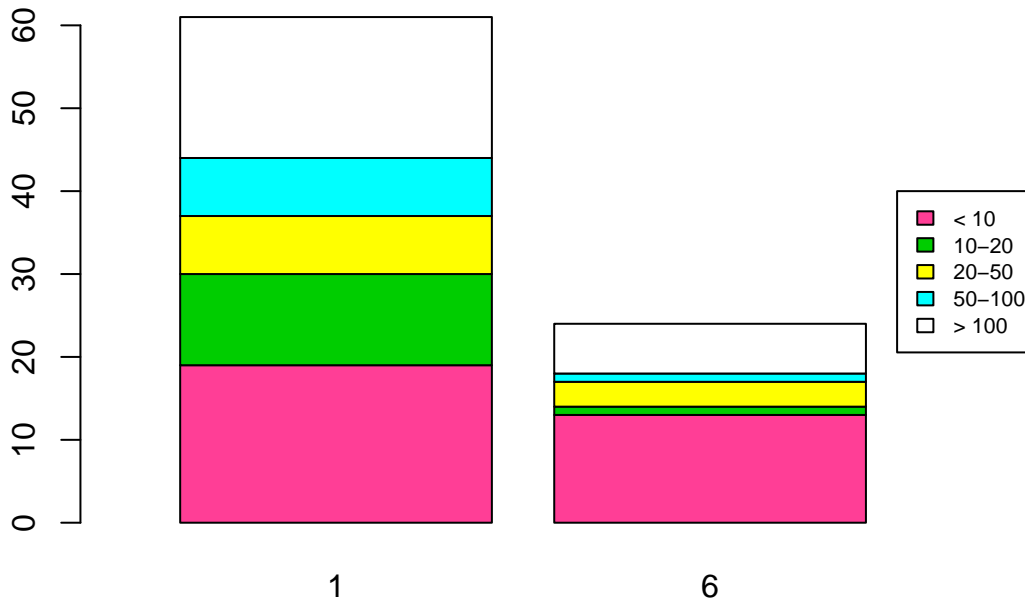

Diagrama de barras combinando 2 variables (ou atributos)

`barplot()` #Aplicado a unha táboa de dobre entrada

```
#####barplot para dous atributos (ou variables)
#combina a cor e a claridade dos diamantes
taboa3=with(gastan,table(TAMAMU,SEXOSP))
cores=c('violetred1','green3',607,'cyan', 'white','red')
barplot(taboa3,
        xlim=c(0,3),
        col = cores)

#agora coloco a carón da gráfica o que significa cada cor coa función legend()
legend(list(x=2.5,y=40),
       legend=c("< 10", "10-20", "20-50", "50-100", "> 100"),
       cex=.7,
       fill=cores,
       ncol=1)
```


Que significan os parámetros de `legend()`

- `list(x=2.5,y=40)`: indica a posición, nas coordenadas (8,40);
- `legend=rownames(table(color))`: Os nomes que ten que escribir. Neste caso os nomes das cores dos tamaños de concello
- `cex=.7`: O tamaño da caixa coa lenda
- `fill=cores`: as cores que representa, deben ser as mesmas cás da gráfica
- `ncol=1`: que aparezan organizadas en 1 columna

Os diagramas de barras poden colocarse sen estar acumulados, en varios grupos de barras usando o parámetro `*beside=TRUE`

```
#Outra maneira, poñéndoos a caron uns dos outros

#beside=TRUE serve para indicarlle que coloque as barras unha á beira da outra

barplot(taboa3,
        col = cores[1:5],
        beside=TRUE)

#A caixa que indica o que é cada cor só se diferencia da anterior na posición, topleft indica "arriba á
#"bottomright","bottom","bottomleft","left","topleft","top","topright","right","center"
legend("topright",
       legend=c("< 10", "10-20", "20-50", "50-100", "> 100"),
       cex=.7,
       fill=cores[1:5],
       ncol=1)
```

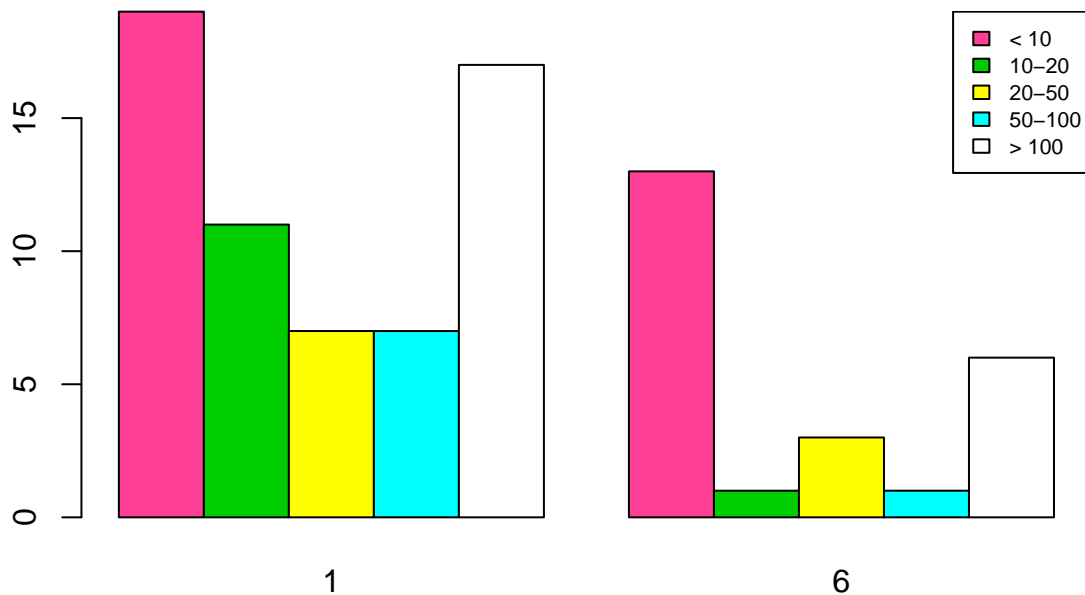

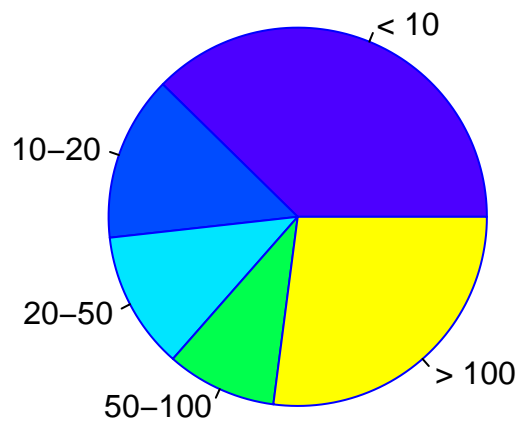
Diagrama de sector

```
pie(taboa)
```

Igual ca `barplot()`, aplícase a un vector de frecuencias ou directamente a táboas:

```
pie(table(gastan$TAMAMU),labels = c("< 10", "10-20", "20-50", "50-100", "> 100"),
     col=topo.colors(5),border="blue",main=c("Concellos por tamaño"),
     sub="expresado en miles",xlab="habitantes")
```

Concellos por tamaño

habitantes
expresado en miles

Neste caso aparece o parámetro *labels* para colocar as etiquetas a cada un dos sectores.

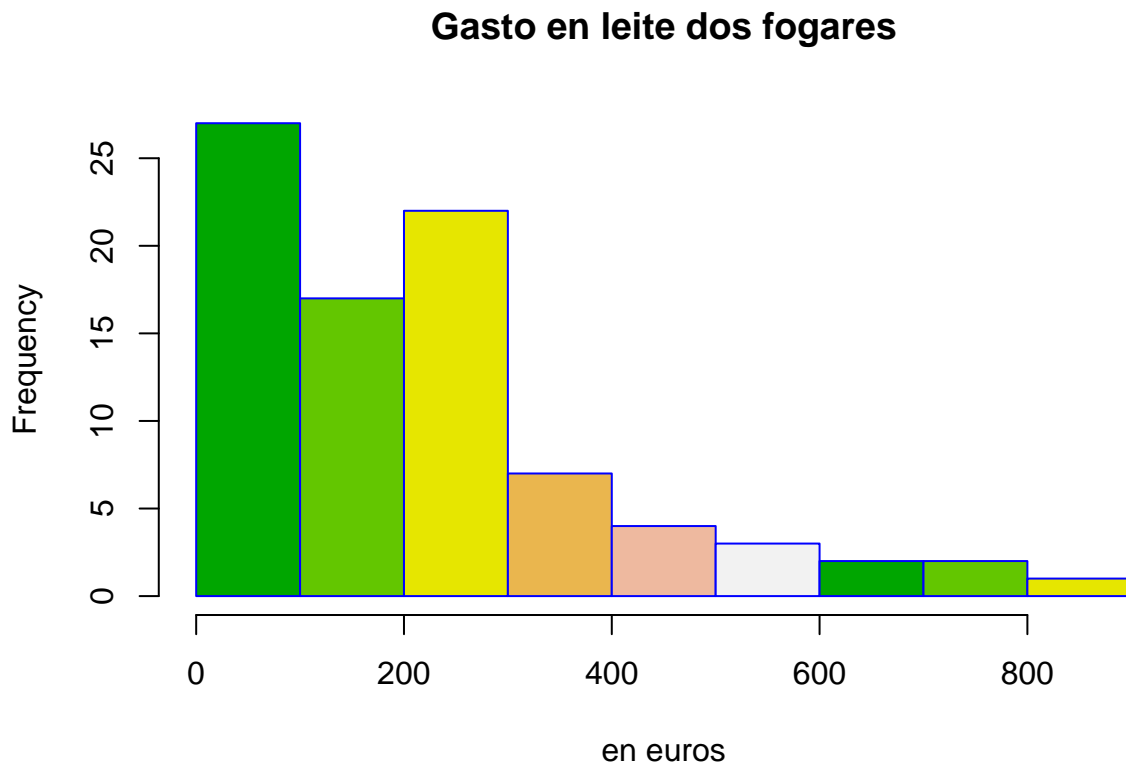
Histograma

Aplicase a variables continuas.

```
hist(variable)
```

Esta función aplicase directamente a un obxecto con **valores da variable**

```
hist(leite,breaks=6,col=terrain.colors(6),border="blue",main=c("Gasto en leite dos fogares"),  
xlab="en euros")
```


Agora aparece o parámetro *breaks* para indicar onde se fai a separación dos intervalos ou cantos intervalos se queren. Non é obrigatorio poñelos, xa que R escolle un número que considere óptimo.

Con ese parámetro pódense indicar intervalos de diferentes amplitudes o que dará outro aspecto ao noso histograma:

```
hist(leite,breaks=c(0,200,400,600,800,1000,2000,4000),col=terrain.colors(6),border="blue",main=c("Gasto  
xlab="en euros")
```

Gasto en leite dos fogares

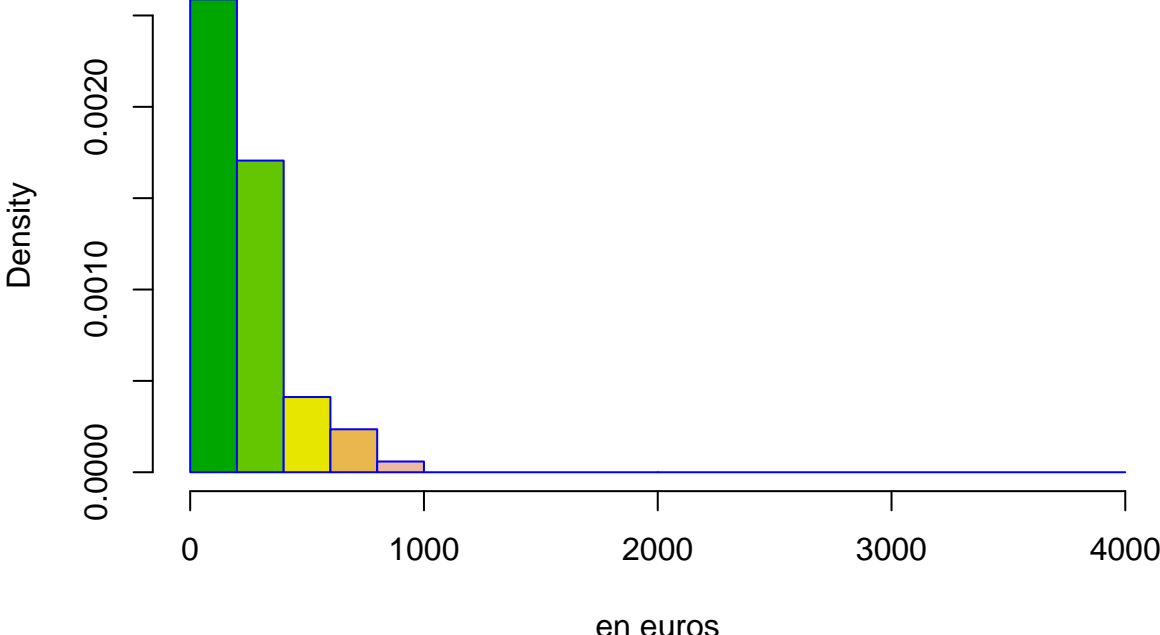

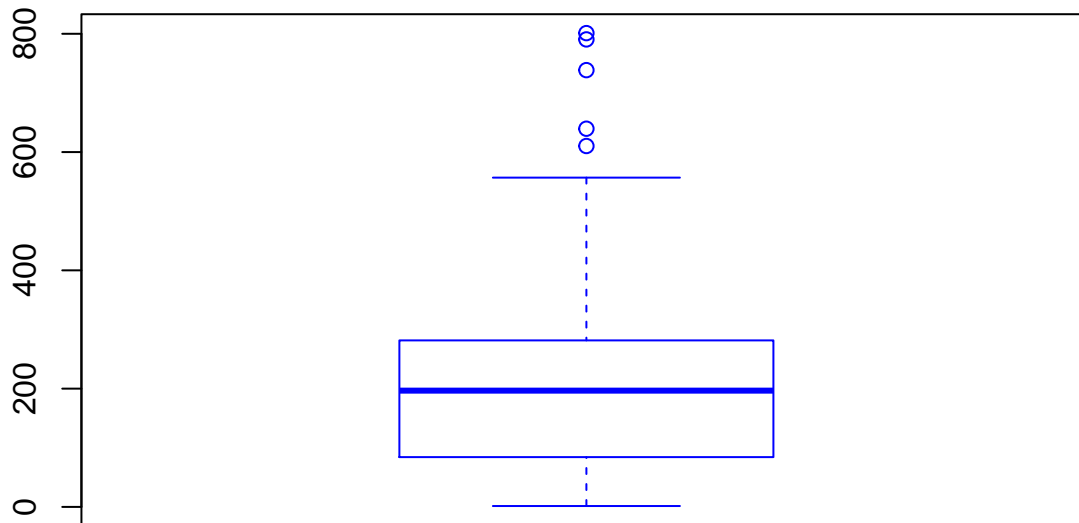
Diagrama de caixa

Aplicase a variables continuas.

```
boxplot(variable)
```

```
boxplot(leite,border="blue",main=c("Gasto en leite dos fogares"),  
        xlab="en euros")
```

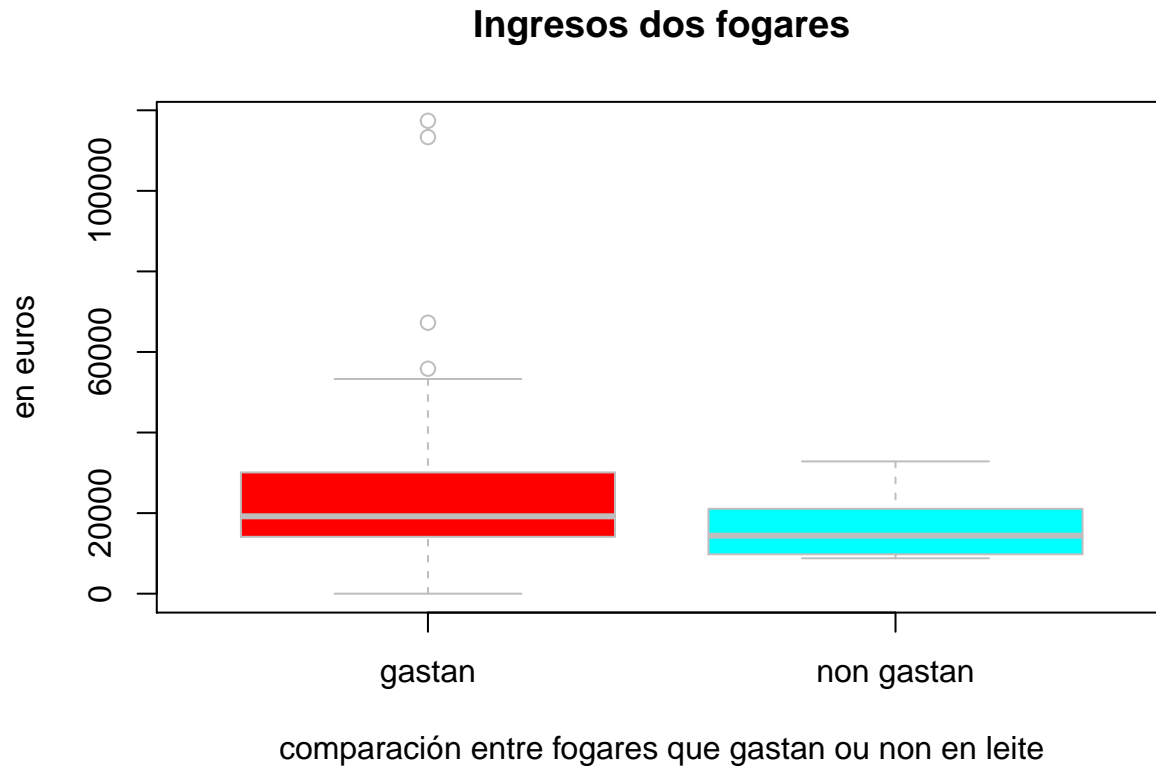
Gasto en leite dos fogares

en euros

Con este gráfico é fácil representar variables xuntas, pero hai que procurar que teñan valores semellantes, senon non serían comparables:

```
boxplot(gastan$IMPEXAC, non.gastan$IMPEXAC,col=rainbow(2),border="gray",
        names=c("gastan","non gastan"), main=c("Ingresos dos fogares"),
        ylab="en euros",
        xlab="comparación entre fogares que gastan ou non en leite")
```


Neste caso é o parámetro *names* o que lle pon os nomes ás caixas.

Tamén é fácil representar unha variable tendo en conta as categorías dun atributo. Por exemplo en **gasto en leite en función do número de persoas entre 5 e 16 anos**

```
boxplot(leite~gastan$NMIEM8,col=rainbow(7),border="blue",  
        main=c("gasto en leite"),ylab="en euros",  
        xlab="nº persoas entre 5 e 16 anos")
```

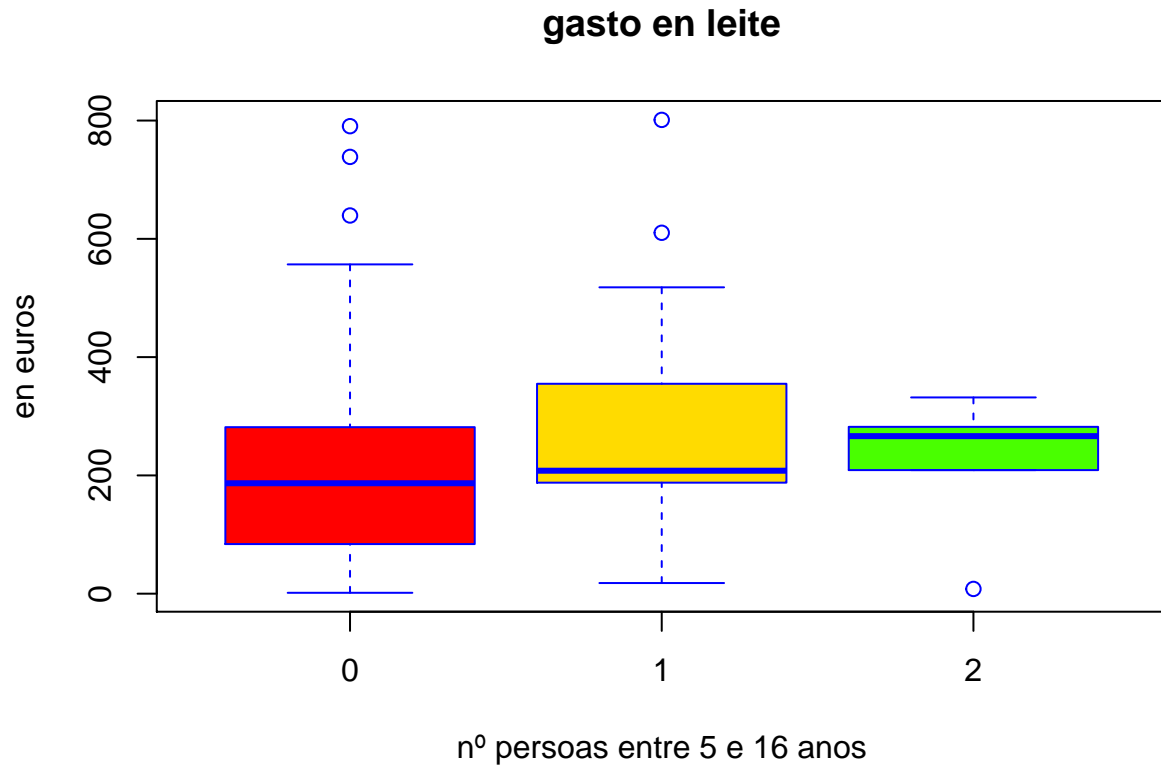

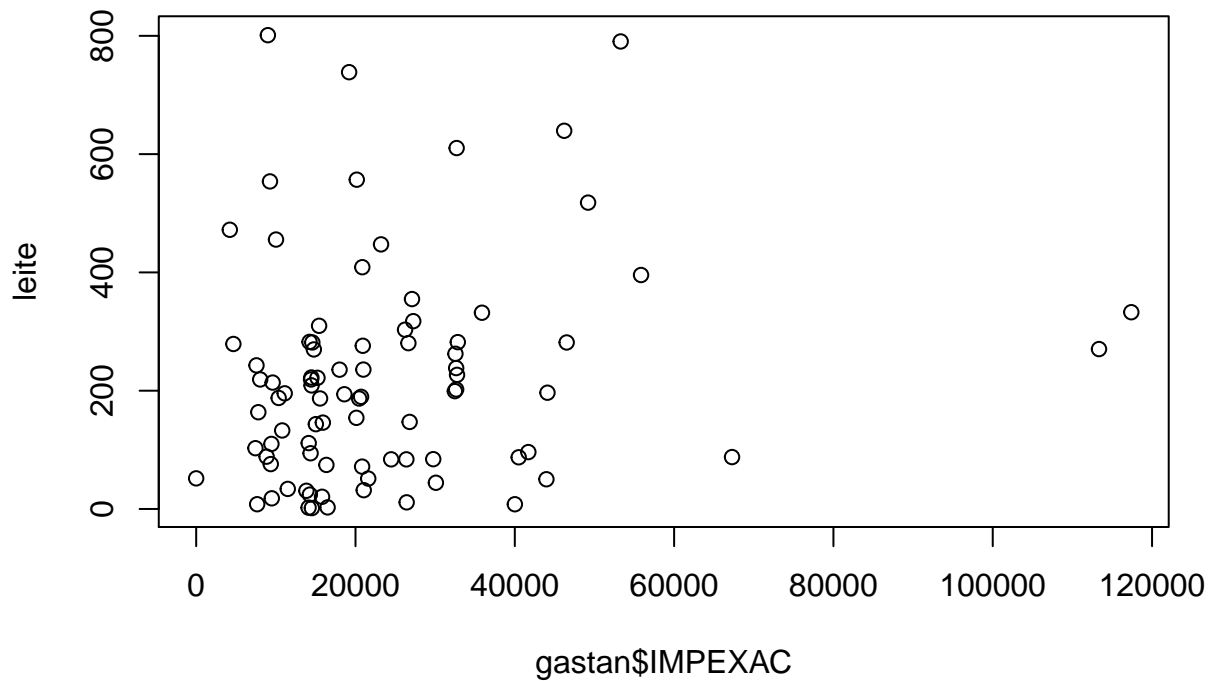
Diagrama de dispersión

Para 2 variables. Usa a función `plot()`, esta función é xenérica en R, posto que o seu resultado varía en función do tipo de obxecto ao que se lle aplique.

Para un diagrama de dispersión esta función aplícase a dous obxectos numéricos (pode ser un `data.frame` de 2 columnas), cunha forma xeral

```
plot(variable X, variable Y)
```

```
plot(gastan$IMPEXAC, leite)
```


Algúns parámetros que se poden modificar:

- **type**: tipo de gráfico representado + “**p**”: puntos + “**l**”: liñas + “**b**”: os dous
- **col**: cores
- **pch**: tipo de puntos que se representan:

1: ○	2: △	3: +	4: ×	5: ◇	6: ▽	7: ☒	8: ✱
9: ⊕	10: ⊕	11: ⚡	12: ⊞	13: ☒	14: ☒	15: ■	16: ●
17: ▲	18: ◆	19: ●	20: ●	21: ○	22: □	23: ◇	24: △
25: ▽							
33: !	34: "	35: #	36: \$	37: %	38: &	39: '	40: (
41:)	42: *	43: +	44: ,	45: -	46: .	47: /	48: 0
49: 1	50: 2	51: 3	52: 4	53: 5	54: 6	55: 7	56: 8
57: 9	58: :	59: ;	60: <	61: =	62: >	63: ?	64: @

Os tipos de puntos van de **1 a 25**, pero a partir de 33 inclúe os diferentes símbolos ASCII, e polo tanto letras e números.

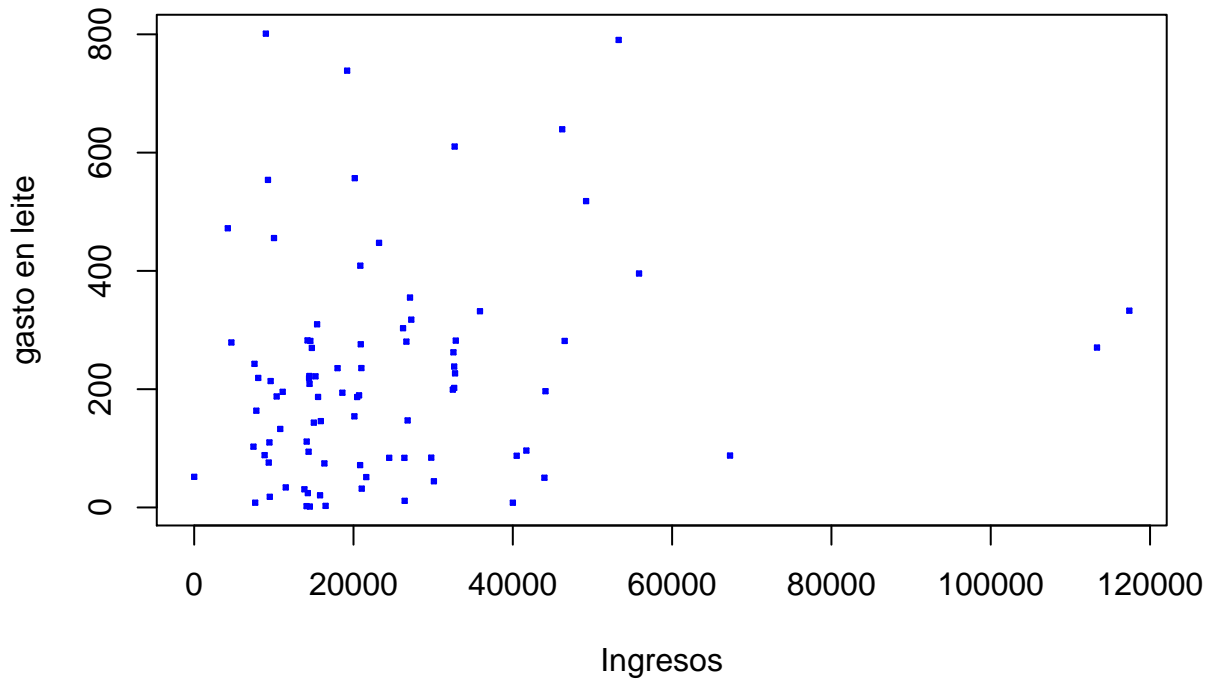
- **lty**: Tipo de liña

0.	blank	
1.	solid	—
2.	dashed	- - - -
3.	dotted
4.	dotdash
5.	longdash	- - - -
6.	twodash

- **axes**: indica se colocar ou non os eixes
- **cex**: Indica o tamaño dos puntos representados

```
plot(gastan$IMPEXAC,leite,pch=7,cex=0.3,col="Blue",  
main="Relación entre ingresos e leite",xlab="Ingresos",ylab="gasto en leite")
```

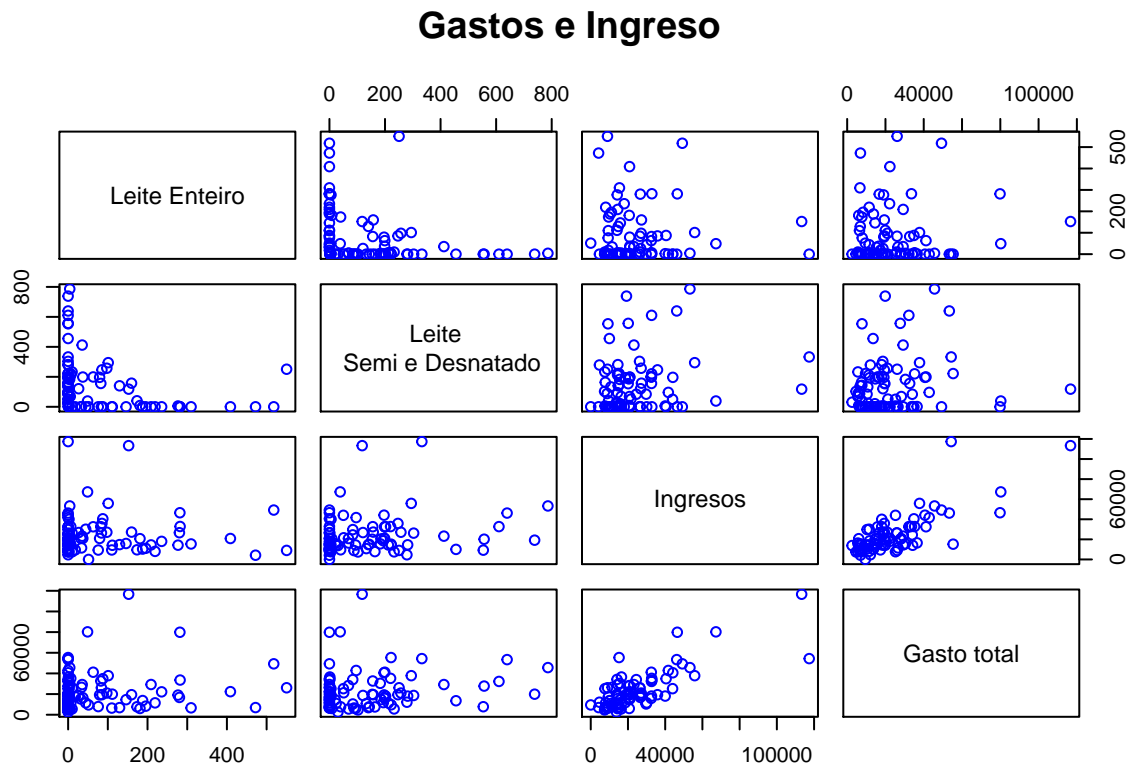
Relación entre ingresos e leite

Matriz de dispersión

Cando se representan máis de dúas variables continuas pódense combinar varios diagramas de dispersión, algo que se fai co propio comando `plot()` ou con `pairs()`

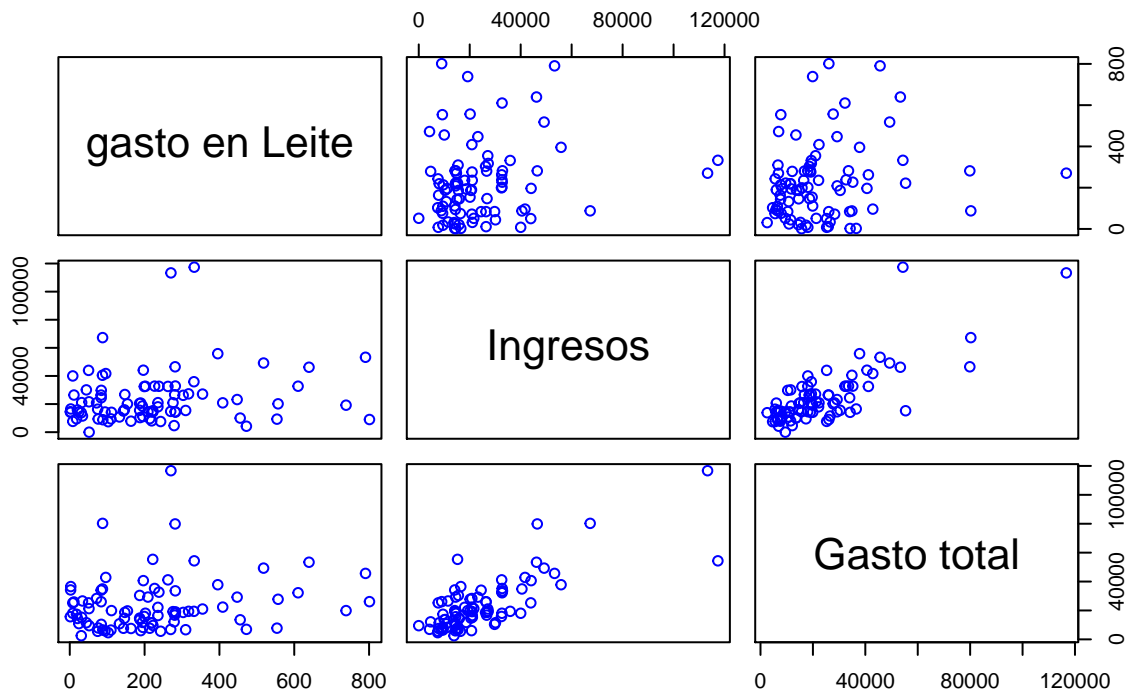
```
pairs(gastan[c(1,2,15,16)], main = "Gastos e Ingreso", pch = 21,col="blue",
      labels=c("Leite Enteiro","Leite \n Semi e Desnatado",
              "Ingresos","Gasto total"))
```


Neste caso introduciuse as variables dentro dun data.frame, pero tamén se poderían introducir variables separadas:

```
pairs(~leite+gastan$IMPEXAC+gastan$GASTMON, main = "Gastos e Ingreso",
      pch = 21,col="blue",
      labels=c("gasto en Leite","Ingresos","Gasto total"))
```

Gastos e Ingreso

Calculos de parámetros estadísticos

Cada cálculo estadístico ou método vai estar asociada a un comando de R, como mínimo, posto que ao ser R unha linguaxe de programación é fácil ampliálo, e resulta habitual atopar diferentes comandos para aplicar o mesmo método, cada un coas súas particularidades.

Parámetros básicos

Unha visión elemental sobre o conxunto de datos obtense co comando `summary()`, este comando é xenérico, e produce saídas diferentes en función do obxecto ao que é aplicado.

Se o aplicamos a un obxecto con datos numéricos proporciona a media aritmética, mínimo e máximo, os cuartís e a mediana:

```
summary(leite)
```

```
##      Min. 1st Qu.  Median    Mean 3rd Qu.    Max.
##      1.51   84.20  196.60  221.80  281.60  801.10
```

```
summary(porcentaxe)
```

```
##      Min. 1st Qu.  Median    Mean 3rd Qu.    Max.
##      0.010  0.390   1.200   1.383   1.730   7.140
```

Pero eses parámetros tamén se obteñen con comandos separados:

```
mean(leite) #media
```

```
## [1] 221.8263
```

```
median(leite) #mediana
```

```
## [1] 196.6122
```

```
quantile(leite)
```

```
##           0%          25%          50%          75%          100%
##  1.509534  84.200189 196.612249 281.571126 801.114158
```

A función `quantile` dá por defecto máximo, mínimo, mediana e cuartís, pero tamén permite calcular cuantís con outras porcentaxes, por exemplo:

```
quantile(leite,0.25) #1º cuartil
```

```
##           25%
##  84.20019
```

```
quantile(leite,0.7) #7º decil
```

```
##      70%  
## 274.8421
```

Para as medidas de dispersión hai que ter en conta que R calcula a *varianza mostral*, ou sexa, a *cuase-varianza*, e o mesmo aplícase á desviación típica:

```
sd(leite) #desviación típica
```

```
## [1] 182.8658
```

```
var(leite) #varianza
```

```
## [1] 33439.91
```

Para a covarianza e os coeficientes de correlación e determinación:

```
cov(leite,gastan$IMPEXAC) #covarianza
```

```
## [1] 629061.9
```

```
cor(leite,gastan$IMPEXAC) #coeficiente de correlación
```

```
## [1] 0.1778043
```

```
cor(leite,gastan$IMPEXAC)^2 #coeficiente de determinación
```

```
## [1] 0.03161438
```

summary(), *var()*, *cor()* pódense aplicar a un conxunto de variables agrupados nun *data.frame()*.

Con *summary()* obtén os mesmos parámetros para cada unha das columnas do *data.frame()*. Con *var()* (ou *cov()*) e *cor()* obtense a matriz de varianzas-covarianzas ou de correlacións desas variables.

```
var(data.frame(leite,gastan[c(1,2,15,16)])) #covarianza
```

```
##           leite leite.enteiro leite.non      IMPEXAC      GASTMON  
## leite           33439.907      8499.434 24940.474 629061.86 661251.2  
## leite.enteiro    8499.434    15603.989 -7104.555 -21815.34 207988.5  
## leite.non       24940.474    -7104.555 32045.029 650877.20 453262.7  
## IMPEXAC         629061.862   -21815.335 650877.197 374314809.28 278344459.3  
## GASTMON         661251.248    207988.498 453262.750 278344459.26 344477911.4
```

```
cov(data.frame(leite,gastan[c(1,2,15,16)])) #covarianza
```

```
##           leite leite.enteiro leite.non      IMPEXAC      GASTMON  
## leite           33439.907      8499.434 24940.474 629061.86 661251.2  
## leite.enteiro    8499.434    15603.989 -7104.555 -21815.34 207988.5  
## leite.non       24940.474    -7104.555 32045.029 650877.20 453262.7  
## IMPEXAC         629061.862   -21815.335 650877.197 374314809.28 278344459.3  
## GASTMON         661251.248    207988.498 453262.750 278344459.26 344477911.4
```



```
cor(data.frame(leite,gastan[c(1,2,15,16)])) #coeficiente de correlación
```

```
##           leite leite.enteiro leite.non      IMPEXAC      GASTMON
## leite           1.0000000    0.372082841  0.7618892  0.177804324  0.19482886
## leite.enteiro  0.3720828    1.000000000 -0.3177157 -0.009026629  0.08970999
## leite.non      0.7618892   -0.317715743  1.0000000  0.187931777  0.13642344
## IMPEXAC        0.1778043   -0.009026629  0.1879318  1.000000000  0.77514578
## GASTMON        0.1948289    0.089709992  0.1364234  0.775145778  1.00000000
```

```
cor(data.frame(leite,gastan[c(1,2,15,16)]))^2 #coeficiente de determinación
```

```
##           leite leite.enteiro leite.non      IMPEXAC      GASTMON
## leite           1.00000000    1.384456e-01  0.58047519  3.161438e-02  0.037958284
## leite.enteiro  0.13844564    1.000000e+00  0.10094329  8.148003e-05  0.008047883
## leite.non      0.58047519    1.009433e-01  1.00000000  3.531835e-02  0.018611356
## IMPEXAC        0.03161438    8.148003e-05  0.03531835  1.000000e+00  0.600850978
## GASTMON        0.03795828    8.047883e-03  0.01861136  6.008510e-01  1.000000000
```

Calculos por grupos

En ocasiones é interesante realizar cálculos para diferentes subconjuntos de datos, por exemplo o gasto medio en leite para os diferentes tipos de fogares.

```
by(variable, atributo,funcion)
```

```
by(leite,gastan$TIPHOGAR8,mean)
```

```
## gastan$TIPHOGAR8: 1
## [1] 184.3876
## -----
## gastan$TIPHOGAR8: 2
## [1] 235.0476
## -----
## gastan$TIPHOGAR8: 3
## [1] 222.9839
## -----
## gastan$TIPHOGAR8: 4
## [1] 256.8629
```

```
by(leite,gastan$TIPHOGAR8,sd)
```

```
## gastan$TIPHOGAR8: 1
## [1] 158.6704
## -----
## gastan$TIPHOGAR8: 2
## [1] 180.113
## -----
## gastan$TIPHOGAR8: 3
## [1] 82.12423
## -----
## gastan$TIPHOGAR8: 4
## [1] 243.6512
```

ou o comando equivalente

```
tapply(variable, atributo,funcion)
```

Este comando funciona aplicando a *función* aos valores da *variable*, pero separados en grupos determinados polos elementos do *atributo*.

```
tapply(leite,gastan$TIPHOGAR8,mean)
```

```
##          1          2          3          4
## 184.3876 235.0476 222.9839 256.8629
```

```
tapply(leite,gastan$TIPHOGAR8,sd)
```

```
##          1          2          3          4
## 158.67041 180.11298  82.12423 243.65117
```

regresión

O comando para a regresión é *lm()*

```
lm(formula)
```

formula é un obxecto de tipo **formula** que indica a forma que vai ter a regresión. Por exemplo:

- $Y \sim X$ é a formula para unha regresión simple $Y = a + b \cdot X$,
- $Y \sim X1 + X2$ é a formula para unha regresión multiple $Y = b_0 + b_1 \cdot X1 + b_2 \cdot X2$

Ao executar o comando *lm* fanse diferentes cálculos relacionados coa regresión, pero só se amosan os coeficientes:

```
lm(leite~gastan$IMPEXAC+gastan$NMIEMB+gastan$EDADSP+gastan$TIPHOGAR8)
```

```
##
## Call:
## lm(formula = leite ~ gastan$IMPEXAC + gastan$NMIEMB + gastan$EDADSP +
##     gastan$TIPHOGAR8)
##
## Coefficients:
##      (Intercept)      gastan$IMPEXAC      gastan$NMIEMB
##      -3.554e+02      3.978e-04      7.261e+01
##      gastan$EDADSP      gastan$TIPHOGAR82      gastan$TIPHOGAR83
##      5.733e+00      1.736e+02      7.948e+01
##      gastan$TIPHOGAR84
##      -1.610e+01
```

Pódese ver máis información aplicando *summary()* á regresión:

```
summary(lm(leite~gastan$IMPEXAC+gastan$NMIEMB+gastan$EDADSP+gastan$TIPHOGAR8))
```

```
##
## Call:
## lm(formula = leite ~ gastan$IMPEXAC + gastan$NMIEMB + gastan$EDADSP +
##     gastan$TIPHOGAR8)
##
## Residuals:
##      Min       1Q   Median       3Q      Max
## -258.04 -108.43  -28.81   63.59  562.65
##
## Coefficients:
##              Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)
## (Intercept)   -3.554e+02  1.899e+02  -1.871  0.06508 .
## gastan$IMPEXAC  3.978e-04  1.087e-03   0.366  0.71550
## gastan$NMIEMB   7.261e+01  2.649e+01   2.741  0.00758 **
## gastan$EDADSP   5.733e+00  2.386e+00   2.403  0.01863 *
## gastan$TIPHOGAR82 1.736e+02  8.086e+01   2.147  0.03489 *
## gastan$TIPHOGAR83 7.948e+01  9.747e+01   0.816  0.41727
## gastan$TIPHOGAR84 -1.610e+01  7.158e+01  -0.225  0.82263
## ---
## Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1
##
## Residual standard error: 174 on 78 degrees of freedom
## Multiple R-squared:  0.1596, Adjusted R-squared:  0.09491
## F-statistic: 2.468 on 6 and 78 DF,  p-value: 0.0308
```

Por suposto, tamén podemos gardar os cálculos dunha regresión como un obxecto e traballar despois con eles:

```
regresion=lm(leite-gastan$IMPEXAC+gastan$NMIEMB+gastan$EDADSP+gastan$TIPHOGAR8)
```

Podemos ver que se garda usando o comando `names()`:

```
names(regresion)
```

```
## [1] "coefficients" "residuals"      "effects"        "rank"
## [5] "fitted.values" "assign"         "qr"            "df.residual"
## [9] "contrasts"     "xlevels"       "call"          "terms"
## [13] "model"
```

Os resultados gardados en `regresion` teñen unha estrutura semellante a unha **lista**, polo que se poden obter colocando `$` entre o nome do obxecto e o do elemento:

- `regresion$coefficients`: Os coeficientes da regresión

```
##      (Intercept)      gastan$IMPEXAC      gastan$NMIEMB      gastan$EDADSP
## -3.553737e+02      3.977945e-04      7.260648e+01      5.733282e+00
## gastan$TIPHOGAR82 gastan$TIPHOGAR83 gastan$TIPHOGAR84
##      1.736174e+02      7.948418e+01      -1.609942e+01
```

Algúns outros cálculos gardados son:

- *residuals*: residuos
- *fitted.values*: valores preditos
- *model*: almacena os valores empregados para o cálculo da regresión.

Se gardamos nun obxecto os cálculos obtidos con **summary(lm())** obtemos algún outro resultado:

```
regresion2=summary(lm(leite~gastan$IMPEXAC+gastan$NMIEMB+gastan$EDADSP+gastan$TIPHOGAR8))
names(regresion2)
```

```
## [1] "call"          "terms"         "residuals"     "coefficients"
## [5] "aliases"       "sigma"         "df"            "r.squared"
## [9] "adj.r.squared" "fstatistic"    "cov.unscaled"
```

Neste caso podemos ver:

- *coefficients*: Agora proporciona os coeficientes estimados, o erro estándar o estatístico t e o seu p-valor
- *sigma*: erro residual estándar
- *df*: graos de liberdade
- *r.squared*: R^2
- *adj.r.squared*: R^2 axustado